

Лекція 4. Костел і церква

ЧАСТИНА ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Вступ:

Століттями мешканці Речі Посполитої визнавали віру в єдиного Бога, але належали до різних релігійних спільнот. Саме релігія була одним із головним елементів самоідентифікації, яка визначала, що людина відчувала себе частиною даної спільноти. Часами, хоча й не завжди, на відчуття приналежності впливала також мова. Зауважте, як сильно сучасна Польща відрізняється у цьому від давньої Речі Посполитої.

Чи пам'ятаєте ви з першої лекції, що землі слов'ян були охрещені двома різними релігійними центрами? Це був Рим та Константинополь. У середньовіччі між цими двома християнськими культурами настав глибокий розкол. Для Речі Посполитої, в якій мешкали як католики, так і православні, ця подія принесла важливі наслідки. Поляки були католиками, тобто визнавали Папу Римського головою Церкви, а під час меси послуговувались латиною. Православні русини не визнавали влади Риму, а їх релігійні традиції не нагадували католицьких.

Зміст теми:

1. Міжрелігійні стосунки
2. Між церквою та костелом
3. Перлини архітектури
4. Берестейська унія

Форма роботи: Після вступної лекції, що буде пояснювати релігійні питання у Речі Посполитій в XVI-XVII століттях, кожна підтема буде опрацьована за допомогою спеціальної долученої карти праці, яку вчитель буде коментувати під час уроку з використанням матеріалів із сайту <https://myrazem.net>. Під час заняття, учні ознайомляться із текстовими джерелами,

іконографією, мапами та будуть працювати із завданнями на мапі. Наприкінці вчитель підсумує заняття.

Заохочуємо до спільного розв'язання завдань. Карті праці не варто використовувати як засіб оцінювання.

Карті праці є двомовними і їх необхідно друкувати для кожного учня окремо.

Повний зміст теми [ТУТ](#).

Пояснення і підказки до карти.

1. Завдання 1: а) Варто звернути увагу, що акт стосувався рівноцінно духовенства, шляхти та міст.
б) PL: Великопольща, Малопольща, Помор'я, Пруссія; UA: Русь, Київ, Волинь.
Завдання 2: йдеться про євреїв.
Завдання 2: православними є ікони 1,4,6.
Завдання 3: менше змін та різниць помітно у православному мистецтві. Одна з головних ідей православ'я - це дуже сильне дотримання традицій. Це стосується іконографії зокрема. У православних країнах не створились умови для розвитку багатьох індивідуальних кар'єр великих художників, які б могли створити власний стиль.
2. Завдання 1: собор Премудрості Божої в Києво-Печерській лаврі, Вавельська кафедра, Супрасльський монастир, Ясногірський монастир.
3. Завдання 1: підданство владі папи при збереженні обрядів та церковних звичаїв. Варто звернути увагу, що православні мали рівні права з католиками з часів Ягеллонів.

Основи навчальної програми

Річ Посполита Обох Народів та її сусіди в XVII столітті. Учень:

XI. 6. розрізняє характеристичні особливості культури Бароко, посилаючись на приклади архітектури та мистецтва з власного регіону.

Лекція 4. Костел і церква ЧАСТИНА ДЛЯ УЧНЯ

1. Міжрелігійні стосунки

З лекції 3 ви вже знаєте, що суспільство Речі Посполитої було дуже різноманітним. У різних частинах держави люди належали до різних релігійних спільнот. В XVI столітті найчастіше можна було зустріти римо-католиків, православних та протестантів (різних віросповідань). В інших державах тривали криваві суперечки. Як було вирішено цю проблему в нашій спільній державі?

1. Нижче знаходиться текст “конфедерації”, прийнятої на сеймі між представниками різних конфесій. Перечитай його уважно та дай відповідь на питання.

Акт генеральної варшавської конфедерації з 28 січня 1573 р.

Ми, Коронна Рада, духовенство та світські особи, і все лицарство, і інші стани єдиної та неподільної Речі Посполитої з Великої та Малої Польщі, Великого князівства Литовського, Києва, Волині, Підляшшя, з Землі Руської, Пруської, Поморської, Жемайтійської, Лівонії та коронних міст [...] обіцяємо собі спільно за нас та потомків наших на вічні часи під обов'язком присяги, віри, учтивості, честі та нашого сумління, що хто з нас має різну віру, буде зберігати мир поміж собою.

а. Які групи суспільства були згадані в тексті документу?	1. 2. 3.
б. Які зі згаданих у документі земель сьогодні належать до Польщі (познач їх червоним), а які - до України (познач їх жовтим)? Решту залиш непозначеними.	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ 6. _____ 7. _____
Що обіцяли сторони угоди?	

Варшавська конфедерація стала частиною правил цілої держави та мусила бути підтверджена кожним новим королем. Це був виняток у цілій Європі!

2. Не тільки християни почувалися спокійно у Речі Посполитій. Представник якої релігії написав слова нижче? Впиши відповідну назву в пусте поле.

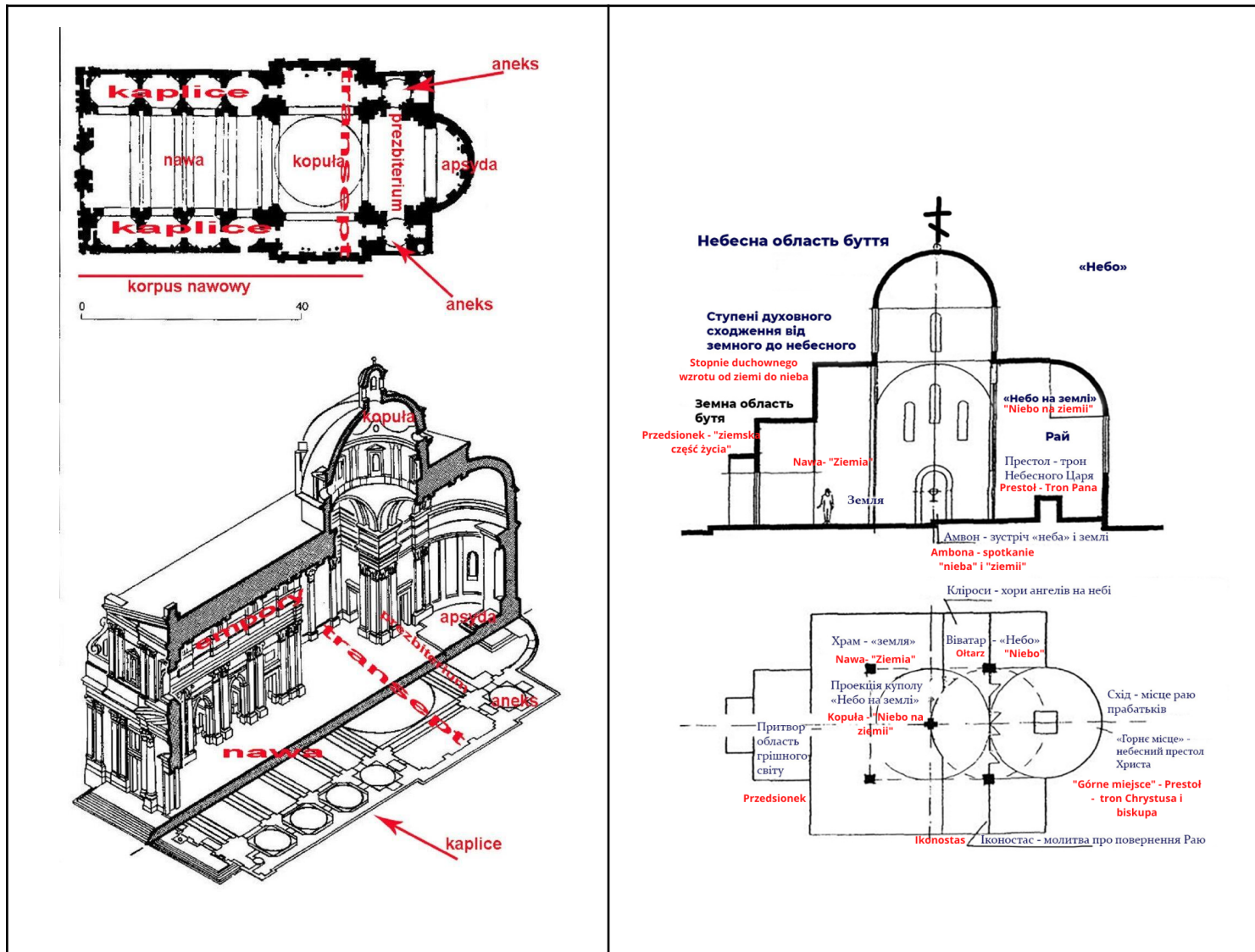
Королі тутешніх земель та їх представники (нехай Бог благословить їхнє щастя!) поцінують щедрість та праведність - тому не вчиняють жодного безправ'я чи кривди _____, які мешкають в їх землях, тому також і Бог дав цій землі великої сили і миру, щоб ті, хто різняться вірою, не роздмухували ненависті і не винищували один одного.

2. Між церквою і костелом.

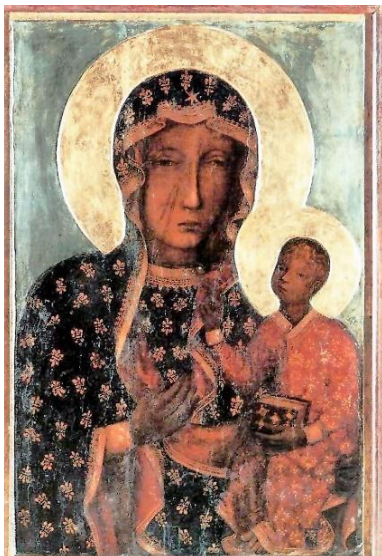
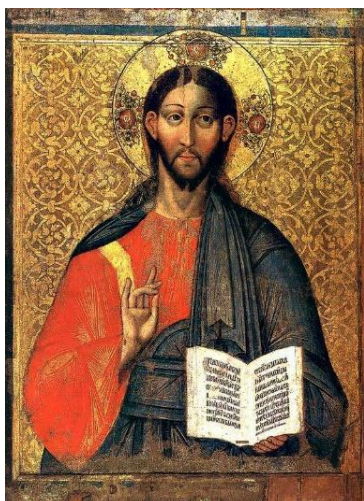
В кожному місті давньої Речі Посполитої знаходилась принаймні одна святиня. На польських землях переважали католицькі костели, а на східних - православні церкви. Нерідко в одному місті свої святині мали представники обох релігій.

1. На малюнках нижче ти знайдеш схему барокового костелу та церкви. Їх символіка відрізняється, що впливає на структуру будівлі. Спробуй охарактеризувати чим вони відрізняються. Скористайся з інтернету або допомоги вчителя.

Наявна різниця:

2. Католики та православні прикрашали свої святині. Католики - картинами, а православні - іконами. Ікони мали однообразне тло, постаті були представлені фронтально і не використовувалась лінійна композиція. Не використовувалась також і світлотінь. З'ясуй, які з нижче представлених малюнків могли з'явитися у католицькому колі, а які - в православному?

1.		2.		3.	
4.		5.		6.	
Православні:		Католицькі:			
Образи якої з релігій були менш відмінними та більш подібними між собою? Чому вони не змінювались впродовж століть?					
Один із малюнків, що вище приписаний до православ'я, століттями знаходиться у католицькій святині. Який? Спробуй разом зі вчителем простежити його історію.					

3. Перлини архітектури.

Прив'язка до релігії здійснювалась завдяки побудові видатних споруд - кафедральних соборів та монастирів. Багато з них функціонує і до сьогодні і є важливим свідомством заможності Речі Посполитої. Подивимось на них зблизька.

1. Розмісти відповідні підписи під фотографії:

- A. найважливіший кафедральний собор Речі Посполитої, місце поховання королів;
- B. найважливіший православний монастир у сьогднішній Польщі;
- C. монастир-фортеця, місце зберігання вже відомого тобі образу Матері Божої;
- D. найважливіший православний собор у Речі Посполитій, що знаходиться у великому монастирському комплексі (лаврі).

1.

2.

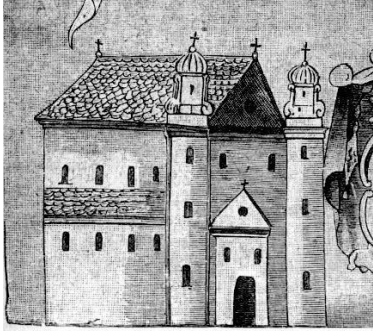

4.

3.

4. Берестейська унія

Стосунки між католиками і православними почали все сильніше ускладнюватися. У XVI столітті правителям Москви вдалося переконати найвище православне керівництво заснувати у себе т.зв. патріархат, який одразу назвали головним для “всієї Русі” - тобто значним чином тієї, що була за кордонами Москви. Це був виклик, кинутий Речі Посполитій. Одночасно на теренах Польщі з'явились єзуїти, які прагнули збільшити силу католицької церкви у Речі Посполитій.

1. Аби запобігти проблемам, було вирішено укласти унію, тобто порозуміння між обома релігіями, яка отримала назву Берестейська. Прочитай її фрагмент та випиши, на що погодились православні.

Року Божого 1596-го, восьмого дня місяця жовтня, за старим календарем, Ми, в Бозі зібрані на черговім соборі в Бересті [...] Митрополит і Єпископи грецького обряду, нижче підписані, на вічну пам'ять проголошуємо [...] королі Польщі, а саме Владислав, король польський та угорський та інші дали привілей духовенству грецького обряду, яким на вальному сеймі надали їм вольності римо-католицького костелу. (...) просячи, аби прийняв нас під свій послух та визволив від зверхности царгородських патріархів і розрішив нас, зберігаючи за нами обряди і звичаї східних Церков, грецьких і руських, не роблячи жодних змін у наших церквах.

1.

2.

Ілюстрації до теми:

